

Література:

1. Финансы: учебник / под ред. С. И. Лушина. Москва: Изд. Рос. гос. экономич. академии, 2000. 384 с.
2. Кучер Г.В. Фінансовий потенціал як економічна категорія. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. №9(159). С. 46-52.
3. Буряченко А.Є. Фінансовий потенціал регіонального розвитку: Монографія. Київ: КНЕУ, 2013. 342 с.
4. Управління розвитком міста: навч. посіб. / за ред. В. Вакуленка, М. Орлатого. Київ: Вид-во НАДУ, 2006. 389 с.
5. Квасниця О.В., Вишньовська К.С. Фінансовий потенціал органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації. *Збірник науково-методичних праць Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу*. Кам'янець-Подільський: «Аксіома», 2017. Вип.2. С. 57-59.

Гриньків Тарас Дмитрович

ст. гр. Фм-22, ТНЕУ

Кізима Тетяна Олексіївна

д.е.н., професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія ТНЕУ

ОСОБИСТІ ДОХОДИ ГРОМАДЯН: СКЛАД, ДИНАМІКА, ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ

Рівень життя кожної людини є одним з основних критеріїв, що характеризує забезпеченість населення матеріальними і духовними благами, а серед показників рівня життя одними із найважливіших є особисті доходи.

Насамперед відмітимо, що доходи окремих категорій громадян істотно різняться за структурою, обсягами та стабільністю їх отримання, що зумовлено різницею у віці, професії, видах трудових відносин (найманий працівник чи підприємець) та індивідуальних схильностях і рисах людини тощо.

Відтак внаслідок індивідуальних особливостей громадян щодо можливості отримання доходу існують різні джерела формування особистих доходів, які за їх економічним змістом виокремлюють у такі групи: заробітна плата; доходи від приватної власності; доходи від індивідуальної трудової діяльності; державні трансфертні платежі; доходи з інших джерел.

Залежно від форми отримання виділяють грошові та натуральні доходи. Формування грошових доходів може здійснюватись за рахунок оплати праці, трансфертних платежів з бюджетів, підприємницького доходу, доходів від власності, від особистого підсобного господарства, індивідуальної трудової діяльності, інших доходів (аліментів, благодійної допомоги тощо). Натуральні доходи включають продукцію з особистого підсобного господарства, що використовується на особисте споживання, трансферти в натуральній формі, а також інші можливі доходи в натуральній формі.

Згідно даних Державної служби статистики, в Україні спостерігається тенденція щодо зростання номінальних доходів населення (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка структури доходів населення України
у 2008-2017 роках, млн. грн. [1]**

Рік	Доходи, всього	В тому числі				В розрахунку на 1 особу в місяць, грн.
		Заробітна плата	Прибуток та змішаний дохід	Доходи від власності	Соціальні допомоги та поточні трансферти	
2008	845641	366387	131139	28432	319683	1143,1
2009	894286	365300	129760	34654	364572	1197,7
2010	1101175	449553	160025	67856	423741	1540,5
2011	1266753	529133	200230	68004	469386	1803,2
2012	1457864	609394	224920	80769	542781	2100,5
2013	1529406	633737	240871	79217	575581	2180,6
2014	1531070	611656	257426	92016	569972	2245,8
2015	1743979	680386	319943	85185	658465	2675,4
2016	2002383	837250	363898	82068	719167	2894,9
2017	2475826	1096835	433924	73702	871365	2979,1

Безперечно, у структурі доходів громадян найбільшу питому вагу займає заробітна плата, що природно для сучасного стану розвитку економіки України. Частка заробітної плати в 2017 році склала 44,3%, що менше на 2,5% від попереднього 2016 року (табл. 2). Варто також зазначити, що при зростанні абсолютного показника доходів українців впродовж 2008-2017 рр. майже на дві третини, питома вага заробітної плати в сукупних доходах практично не змінилася.

Таблиця 2

**Динаміка структури і темпів зростання доходів населення
України
у 2008-2017 роках, %***

Роки	Заробітна плата		Прибуток та змішаний дохід		Доходи від власності		Соціальні допомоги та поточні трансферти		Всього доходів
	Питома вага в сукупних доходах	Темп росту	Питома вага в сукупних доходах	Темп росту	Питома вага в сукупних доходах	Темп росту	Питома вага в сукупних доходах	Темп росту	Темп росту
2008	43,3	31,3	15,5	37,7	3,4	41,6	37,8	39,6	35,7
2009	40,8	-0,3	14,5	-1,1	3,9	21,9	40,8	14,0	5,8
2010	40,8	23,1	14,5	23,3	6,2	95,8	38,5	16,2	23,1
2011	41,8	17,7	15,8	25,1	5,4	0,2	37,1	10,8	15,0
2012	41,8	15,2	15,4	12,3	5,5	18,8	37,2	15,6	15,1
2013	40,7	3,5	15,7	8,3	5,7	8,9	37,9	8,0	6,2
2014	39,9	-3,0	16,8	5,6	6,0	4,6	37,2	-2,8	-1,1
2015	39,0	-2,3	18,3	8,9	4,9	-18,4	37,8	1,6	13,9
2016	41,8	23,1	18,2	13,7	4,1	-3,7	35,9	9,2	14,82
2017	44,3	31,0	17,5	19,2	3,0	-10,2	35,2	21,2	23,64

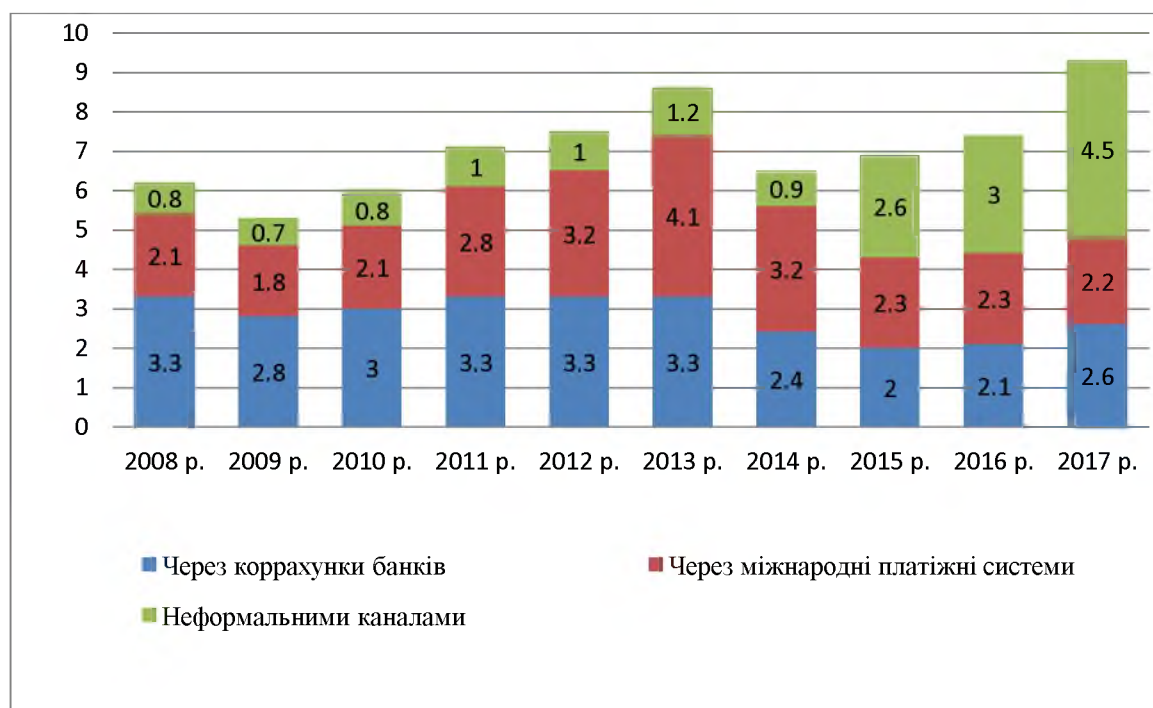
*складено на основі даних Державної служби статистики України [1]

Окрім заробітної плати, традиційно вагомим джерелом доходів наших співвітчизників є соціальні допомоги і трансферти, які становлять понад третину загальної величини доходів, що є доволі високим показником і свідчить про значну частку населення, яке потребує підтримки держави та не може з різних причин самостійно себе забезпечувати.

Загалом заробітна плата і соціальні трансферти населенню складають близько 80% від загальних доходів громадян, тоді як питома вага доходів від підприємницької діяльності є досить низькою та коливається в межах 15-18%, що свідчить про суттєву залежність більшості населення від роботодавців або держави, що, на нашу думку, є вкрай негативним явищем. Вважаємо, що в сучасних умовах збільшення доходів від підприємницької діяльності здатне забезпечити певну диверсифікацію доходів, зміцнити фінансовий стан громадян і збільшити особисту зацікавленість у розвитку власної справи.

Неоднозначну динаміку питомої ваги демонструють доходи від власності, які складають близько 3-6% сукупних доходів. Цей вид доходу займає незначну частку в питомій вазі доходів українців і демонструє доволі нестабільну динаміку росту, що є негативною ознакою, оскільки саме в доходах від власності громадян криється значний потенціал збільшення обсягів та диверсифікації джерел доходів вітчизняних домогосподарств.

Необхідно зазначити, що в сучасних умовах розвитку вітчизняної економіки значну частину доходів населення формує трудова міграція. Безперечно, в умовах відкритої економіки цілком закономірним джерелом доходів населення є притік капіталів з-за кордону як форма оплати праці трудових мігрантів. Так, за оцінками різних експертів, кількість українських трудових мігрантів оцінюється в межах від 1 млн. до 7 млн. осіб.

Рис. 1. Динаміка розподілу обсягів приватних грошових переказів з-за кордону за каналами надходження у 2008–2017 рр., млрд. дол. США [2]

При цьому відмітимо, що поступова тенденція до збільшення переказів коштів мігрантами через офіційні платіжні системи змінилась на негативну в 2015-2017 роках (рис. 1). На вибір трудовими мігрантами каналів надходження грошових переказів впливає низка факторів, насамперед, це нелегальний статус у країні перебування, а також недовіра до фінансово-банківських установ та висока вартість послуг.

Насамкінець зазначимо, що зміни в доходах населення і розшарування громадян призводять до низки негативних наслідків. Відбувається моральне й економічне розшарування суспільства, втрачається спільність цілей, інтересів, відчуття здорового патріотизму. В результаті поділу суспільства виникають міжрегіональні і навіть міжнаціональні суперечності, що приводить до руйнування єдності України. Відбувається відтік кваліфікованих працівників із соціально важливих, наукоємних сфер трудової діяльності у сфери із більшим рівнем заробітної плати, що не вимагають відповідних знань. В результаті погіршується освітній, культурний потенціал суспільства, наукоємні галузі деградують, необхідність та потреба в освітніх послугах падає. В результаті низького рівня життя знижується трудова активність населення, погіршується здоров'я, знижується народжуваність, що призводить до демографічних криз. Відтак нерівність доходів громадян та їх низький рівень стають причиною соціально-економічних криз та провокують загрози національній безпеці.

Література:

1. Доходи і витрати населення України у 2008-2017 роках. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 01.11.2018р.).
1. Динаміка структури та обсягів приватних грошових переказів з-за кордону. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 01.11.2018р.).

Думин Вікторія Василівна

ст. гр. Фзм-21, ТНЕУ

Науковий керівник – д.е.н., професор Кізима Т.О.

ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Існуюча на сьогоднішній день система забезпечення місцевих бюджетів достатніми фінансовими ресурсами для виконання функцій, покладених на органи місцевого самоврядування, не відповідає потребам громад, вона не створює фінансове підґрунтя сприятливого життєвого середовища, необхідного для надання мешканцям територіальних громад